

N:o 50.

Kongl. Maj:ts nådiga proposition till Riksdagen, angående upplåtande af odlingslägenheter å kronoparker i Norrbottens län; gifven Stockholms slott den 13 Mars 1891.

Under återopande af bifogade statsrådsprotokoll öfver finansärenden för denna dag vill Kongl. Maj:t härmed föreslå Riksdagen att medgifva, att å kronoparker i Norrbottens län befintliga, till skogstorp tjenliga lägenheter må, der det för kronoparkens vård och bevakning finnes vara gagneligt, af Domänstyrelsen på viss bestämd tid, ej öfverstigande tjugu år, upplåtas till odling och bebyggande åt personer, som ega god fräjd och äro fullt arbetsföra samt i öfrigt finnas vara lämpliga, under följande vilkor, nemligen:

att lägenheter, som sålunda afsättas till skogstorp, skola noggrant beskrivas och å marken begränsas;

att torparen må utan afgift från kronoparken erhålla dels efter utsyning behöfligt virke till torpets åbyggnader och hägnader samt öfrigt husbehof, dels ock efter anvisning erforderligt skogsfång till vedbrand, det senare dock endast af vindfäld och torr skog;

att under första upplåtelse tiden torparen må utan afgäld till kronan bruka torpet och åtnjuta frihet från utlagor och onera mot skyldighet

dels att i enlighet med de föreskrifter, som af Domänstyrelsen vid upplåtelsen meddelas, uppodla och bebygga lägenheten, dels att inom det område af kronoparken, som varder honom anvisadt, utöfva tillsyn och bevakning, dels ock att på tillsägelse af vederbörande skogstjänsteman och mot skälig ersättning utgöra å kronoparken erforderliga arbeten;

att, sedan af Domänstyrelsen föreskrifna byggnader blifvit å torpet uppförda och godkända, torparen må af statsmedel uppbära ett kontant belopp af femhundra kronor mot skyldighet för honom att, i händelse han af en eller annan anledning varder från lägenheten skild, afstå densamma utan anspråk på ersättning för å lägenheten nedlagdt byggnads- och odlingsarbete;

att efter frihetsårens slut torpet genom Domänstyrelsens försorg skall, i förhållande till detsammas storlek och beskaffenhet, åsättas viss årlig afgäld att utgöras medelst dagsverken å kronoparken;

att torpare, som af Domänstyrelsen finnes hafva torpet väl uppodlat och bebyggt, må efter frihetsårens slut mot fastställd afgäld erhålla förnyad upplåtelse å torpet, samt att, derest torpare, som finnes hafva väl skött och bebyggt lägenheten, före första upplåtelseårets utgång dör eller varder oförmögen att fullgöra sina förpligtelser, hans barn eller arfvingar, derest de finnas till torpare lämpliga, må ega att med Domänstyrelsens begifvande öfvertaga torpet eller, om de ej vilja eller kunna mottaga detsamma, öfverlåta torpet åt annan af Domänstyrelsen godkänd person mot den godtgörelse för å torpet nedlagdt arbete, som må kunna betingas;

att torpare, som blifvit dömd för svårare brott, må kunna af Domänstyrelsen uppsägas till aflyttning från torpet nästföljande midfasta;

att, derest Domänstyrelsen skulle finna, att torpare gjort sig skyldig till skogsåverkan eller ovarsamt handhafvande af eld eller att han företagit sig annat, som väsentligen strider mot lag eller allmän ordning, ändock han därför icke lagföres, eller att han underlåtit att fullgöra åtagna skyldigheter eller ställa sig till efterrättelse gifna föreskrifter, på Domänstyrelsen må ankomma att uppsäga honom till afflyttning från torpet med rätt för torparen att åtnjuta laga fardag;

samt att i öfrigt erforderliga föreskrifter med afseende å torpen och torparne må af Domänstyrelsen meddelas.

De till ärendet hörande handlingar skola Riksdagens vederbörande utskott tillhandahållas; och Kongl. Maj:t förblifver Riksdagen med all Kongl. nåd och ynnest städse väl bevågen.

OSCAR.

F. v. Essen.

OSCAR

*Utdrag af protokollet öfver finansärenden, hållet inför Hans
Maj:t Konungen i Statsrådet å Stockholms slott den 13
Mars 1891.*

Närvarande:

Hans Excellens Herr Statsministern Friherre ÅKERHJELM,
Hans Excellens Herr Ministern för utrikes ärendena Grefve LEWENHAUPT,
Statsråden: Herr Friherre VON OTTER,
Herr WENNERBERG,
Friherre PALMSTIERNA,
Friherre VON ESSEN,
Friherre ÅKERHJELM,
ÖSTERGREN,
GROLL,
WIKBLAD.

Chefen för Finansdepartementet, Statsrådet Friherre von Essen
anförde i underdånighet:

»Vid 1888 års Riksdag väcktes förslag, huruvida det icke skulle
vara fördelaktigt att på statens skogsdomäner i Norrland få bosättningar
till stånd genom upplåtelse på vissa vilkor af mark för odling och lämp-
liga platser till bebyggande, samt att Riksdagen för sådana upplåtelser
måtte bestämma hufvudsakligen följande grunder:

att å kronopark belägna odlingslägenheter skulle till den begräns-
ning, som skogens vård och skötsel kräfde, under namn af skogstorp af
Domänstyrelsen upplåtas till sökande, hvilka hade god fräjd och vore
fullt arbetsföra;

att de lägenheter, som sålunda afsattes till skogstorp, skulle nog-
grant beskrivas och till området å marken begränsas;

att virke till erforderliga byggnader å skogstorpet finge från kronoparken efter utsyning tagas och att nödig vedbrand finge från kronoparken efter anvisning hemtas af vindfäld och torr skog;

att i afseende på frihetsår, odlings- och byggnadsskyldighet m. m. de bestämmelser för krononybyggen, som för närvarande gälde, skulle i tillämpliga delar för skogstorp äfven vara gällande;

att skogstorpren skulle anvisas visst område af kronoparken, inom hvilket han skulle tillse, att skogsåverkan eller annan skadegörelse icke egde rum;

att skogstorpren skulle mot betalning på kallelse deltaga i arbeten inom kronoparken, genast inställa sig vid brandstället, när skogseld yppades derinom, samt i öfrigt ställa sig de föreskrifter till efterrättelse, som af revirförvaltaren meddelades;

att skogstorpren efter frihetsårens slut skulle erlægga de onera till stat och kommun, som komme att skogstorpet påhvila; samt

att Domänstyrelsen i öfrigt skulle ega att meddela de bestämmelser rörande torpet och torparen, som kunde finnas erforderliga.

I anledning häraf har Riksdagen i underdånig skrifvelse af den 7 Maj 1888 erinrat, att syftet med förevarande förslag syntes hafva varit att i allmänhet bereda befolkningen i Norrland ökad tillfälle att skapa egna hem och finna arbete och utkomst samt att, hvad särskildt beträffade den del af Norrlands befolkning, som egentligen hemtade sitt uppehälle från skogsarbete och timmerflottning, göra det möjligt för denna i trävarurörelsens tjänst stående befolkning att varda bofast och vinna en säkrare inkomst än den, som dess öfriga, af konjunkturernas växlingar beroende arbete kunde gifva, samt att det derjemte ansetts vara för kronoparkernas vård fördelaktigt, om inom dem funnes en bofast stam af skogsarbetare, hvilka, jemte det de vore berättigade att upptaga till odling lämplig mark, skulle hafva åliggande i afseende på skogsvården inom bestämdt område och skulle vara redo att, när de påkallades, mot ersättning verkställa erforderliga arbeten inom kronoparken;

Och har Riksdagen, enär omförmälda syftemål synts Riksdagen förtjenta af den största uppmärksamhet, i fråga satt, huruvida icke, förutom i Norrland, äfven inom andra delar af vårt land, särskildt inom Kopparbergs län, kronoparker funnes, å hvilka sådana upplätelser som de nu föreslagna lämpligen kunde ega rum, samt i anledning häraf och då ämnets vigt fordrade en utredning, som då icke förelegat och endast genom Eders Kongl. Maj:ts föranstaltande torde kunna åstadkommas, anhållit, att Eders Kongl. Maj:t täcktes låta föranstalta om utredning i

förevarande ämne och derefter till Riksdagen inkomma med den framställning, som kunde befinnas vara af förhållandena påkallad.

Efter nådig remiss har Domänstyrelsen infortrat underdåniga yttranden från samtliga länsstyrelser och skogstjenstemän inom riket samt med öfverlemnande af dessa yttranden afgifvit eget underdånigt utlåtande, dervid Domänstyrelsen till en början lemnat följande redogörelse för innehållet af vederbörandes i ämnet afgifna utlåtanden:

Norrbottens län.

Jägmästaren i Pajala revir har upplyst, att å revirets kronoparker finnes odlingsbar skogsmark och ängslägenheter, som till öfvervägande nytta kunde till torp upplåtas, derest betryggande kontroll åstadkommes deröfver, att torpare eller deras familjer ej vållade intrång och olägenheter för kronoparkerna, och att jordbruk och boskapsskötsel blefve deras hufvudnäringar. Likaledes hafva jägmästarna i Tarendö och Kalix revir uppgifvit, att upplåtelser af odlingslägenheter, som nu vore utan användning, skulle till gagn såväl för enskilde som för kronoparkerna kunna åvägabringas, men att sådana upplåtelser borde ske endast på viss tid och utan stadgad åborätt, med skyldighet för torpare att afflytta, när han beträddes med åverkan eller annan förbrytelse. Deremot har jägmästaren i Torneå revir afstyrkt all markupplåtelse å kronoparkerna åt ortens lösa befolkning, enär denna i likhet med nybyggarne i orten förmenades i allmänhet sakna håg och duglighet för jordbruk, hvilket noggsamt framginge af det dåliga skick, hvori en stor del af nybyggarna befunde sig. Enligt jägmästarens mening skulle sådana bosättningar, som nu vore ifrågasatta, lända kronoparkerna till skada genom de tillfällena, som derigenom lemnades torpinnehafvare, att sjelfva föröfva eller till egen eller andras fördel främja oloffigt skogshygge, utan att sådant skulle kunna af den fåtaliga bevakningspersonalen beifras.

Jägmästaren i Råneå revir har upplyst, att de lägenheter, som till nybyggen varit upplåtna, men i följd af vanhäfd förverkats och till kronan återfallit samt derefter såsom skogstorp upplåtits, i allmänhet icke varit mäktiga någon utveckling eller förkofran, utan snarare efter hand förfallit, så att, ehuru upplåtelsevilkoren varit särdeles billiga, fattigdom och nöd vore rådande å de flesta, med hänsyn hvar till nya upplåtelser ansåges gagneliga endast under vilkor att de inskränktes till lägenheter af den beskaffenhet, att de kunde bereda innehafvarne afsevärd inkomst, och att idoga och lämpliga torpare erhöles, som kunde begagnas såsom biträde vid skogsarbeten och tillsyn å kronoparkerna samt derigenom

beredas varaktig arbetsförtjenst såsom bidrag till deras eljest högst tvifvelaktiga bergning.

Inom Luleå revir har uppgifvits, att odlingslägenheter kunde upplåtas utan inkräktning å den egentliga skogsmarken, dock ej å de mindre kronoparkerna, som skulle lida af alltför mycken kreatursbetning.

Jägmästaren i Norra Piteå revir har förordat upplåtande till odling af mark, som ej användes till skogsbruk, och ansett skogstorpäre blifva till nytta i synnerhet för uppsigt vid skogseldar i mera aflägsna, obodda trakter, der ofta nu inträffade, att elden, utan att varnas, finge härja i flera dagar.

Jägmästaren i Södra Piteå revir har lika med sistnämnde jägmästare ansett gagneligt, att nu ej använd odlingsmark, hvaraf dock ej finnes någon betydande tillgång å kronoparkerna i reviret, upplåtes, men tillika erinrat, att vid sträfvandet att bereda den lösa befolkningen egna hem det förtjenade uppmärksammas, att klagomålen öfver bristande utrymme å enskildes marker icke ännu vore i denna ort berättigade, samt att de nu ifrågasatta upplåtelseerna kunde verka afledande från kultiveringen af enskildes marker, hvilka väl i första rummet borde utgöra föremål för bosättning och odling, hvarföre torpupplåtelser borde ega rum endast i den mån sådana för skogsintresset erfordrades och tillräckliga ängslägenheter finnes, utan hvilka torparne icke skulle kunna reda sig.

Jägmästaren i Södra Arvidsjaur's revir har deremot framhållit vigten af att bereda den lösa befolkningen, som saknade utväg skaffa sig egna hem med jord, torpupplåtelse å kronans mark, der sådant för kronoparkens vård och förvaltning vore gagneligt. Såsom hufvudprincip borde dock fasthållas, att dessa torpupplåtelser icke finge i framtiden öfvergå till verkliga hemman, hvarigenom kronoparkerna kunde i betänklig mån komma att minskas, utan att endast mindre områden af 3, högst 5 hektars ytvidd med närliggande odisponerade ströängar upplåtes på 20 års tid med, bland andra vilkor, skyldighet för torparen att afflytta vid uraktlåtet fullgörande af åtagna skyldigheter, men i händelse af dödsfall med rätt för barn eller arfvingar att torpet besitta, derest de befundes vara till torpare lämpliga, eller, om detta senare icke vore fallet, till viss ersättning, som af den nye tillträdaren skulle utbetingas.

Jägmästaren i Norra Arvidsjaur's revir har ock tillstyrkt upplåtande åt skogstorpäre på förut vanliga vilkor af de här och hvar å kronans vidsträckta marker belägna odlingslägenheterna.

Jägmästaren i Jockmocks revir har uppgifvit, att ej obetydlig mark funnes, som vore till odling tjenlig, men för skogsbörd olämplig, samt tillstyrkt, att torpen måtte efter frihetsårens slut få besittas med ett slags eganderätt, derest föreskrifna skyldigheter blifvit fullgjorda.

Jägmästaren i Arjepluogs revir har ansett upplåtelse af odlingsmark å kronoparkerna gagnelig, men, såsom medförande olägenheter för nedre landets kronoparker, böra ske endast inom lappmarkerna, hvarjemte han särskildt fästat uppmärksamhet å vigten deraf, dels att torpen icke måtte tilldelas skogsanslag, hvarå framtida anspråk på fri nyttjanderätt skulle kunna grundas, dels att, om torpen skattlades, skatten måtte beräknas endast efter åkerjorden, dels ock att sådan åborätt icke medgäfves, som hindrade afhysning af oredlig eller försumlig torpare.

Skogsinspektören i Norrbottens distrikt har framhållit,

att betydande, till grässlätter och åker tjenliga lägenheter funnes å kronans mark, genom hvilkas upplåtande fasta bostäder skulle till gagn för såväl statens skogsväsende som kommunerna kunna beredas åt en ej obetydlig del af den hufvudsakligen i trävarurörelsens tjänst arbetande lösa befolkningen, men att i anseende till den kostnad, som med större myrtrakters utdikning och odling vore förbunden, torpupplåtelseerna under den närmaste framtiden måste hufvudsakligen inskränkas till röjningsland och sådana mindre utdikningsföretag, som arbetare utan tillgång till kapital mäktade genomföra, och att det af Riksdagen omförmälda syftemålet i någon större omfattning icke utan betydande uppoffringar och utgifter från statens sida kunde vinnas; kommande enligt skogsinspektörens mening många andra svårigheter dervid ock att möta, ej minst den att bland en befolkning, som vore van att snart sagdt lefva för dagen och i mer eller mindre grad blifvit demoraliserad, finna idoga och pålitliga personer till skogstorpere;

att, enär långsamheten i den procedur, som nu erfordrades för att skilja en försumlig åbo från nybygget, mer än annat bidragit till den ringa förkofran, krononybyggen i många fall visat, det vore oundgängligt nödigt, att, om ej proletariat i stället för idoghet och berguing skulle uppammas å skopstorpen, strängare vilkor föreskrefves, än som nu vore stadgadt för nybyggen;

att, ehuru utsigten att genom flit och arbete blifva egare af en lägenhet i många fall kunde verka som en sporre till lägenhetens förbättring, upplåtelse under eganderätt dock ej borde medgifvas, enär derigenom skulle vållas stora olägenheter för kronoparkerna, bland andra den att lägenhetsinnehafvare, som gjorde kronoparken förfång,

icke skulle kunna aflägsnas på annat sätt än genom lägenhetens inköp, hvaremot viss trygghet i besittningen ansetts kunna på det sätt beredas, att torparen, hans barn och arfvingar tillförsäkrades att ej annorledes än efter eget förvällande, utan ersättning, skiljas från lägenhet, som han upparbetat och väl värdat; samt

att nödigt husbehovsvirke visserligen borde medgifvas, men deremot icke skogsanslag eller viss bestämdt skogsområde, enär, isynnerhet om jemväl de stora moss- och myrtrakterna i en framtid ifrågakomme till odling och upplåtelse, derigenom skulle komma att inkräktas allt för mycket på kronoparkernas område, och att, då detta, i händelse torpen skulle sättas i mantal, kunde befaras i än högre grad komma att ega rum derigenom, att derpå skulle kunna grundas anspråk på skogsanslag i samma omfattning som för andra skattlagda lägenheter, torpens skattläggning icke borde ifrågakomma, helst någon förenkling i beskattningen genom en sådan åtgärd icke vunnes i större mån, än om lägenheten åsattes en viss afgäld, att utgå efter frihetsårens slut, och hinder för innehafvares af oskattlagd lägenhets deltagande i vägunderhåll ej torde möta.

Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande i Norrbottens län, som hört kommunerna inom länet äfvensom kronofogdarna, hvilka samtliga tillstyrkt det vid Riksdagen framställda förslaget, har ansett den omständigheten, att å kronans marker funnes en ofantlig areal tjenlig till odling, genom hvars upplåtande skulle beredas utkomst för en långt större jordbrukande befolkning, än som för närvarande funnes, vara tillräcklig anledning förorda förslaget, men att för detsamma jemväl andra skäl talade, bland hvilka såsom det viktigaste framhållits, att genom sådana upplåtelse skulle undanrödjas den fara för tillökning af proletärer, som föranleddes af svårigheten för skogsarbetare eller den lösa befolkningen att vinna sitt uppehälle, när skogsafverkningen af-toge i omfattning; och hölle samma myndighet före med afseende å upplåtelsevilkoren, att tryggad besittningsrätt borde medgifvas, derest odlings- och byggnadsskyldigheten fullgjordes, men att i annat fall skärpta bestämmelser om åborättens förlust borde tillämpas, äfvensom att för öfrigt i öfvervägande borde tagas, dels huruvida icke det för kontrollens skull vore fördelaktigt, att torpen försåges med skogsanslag för husbehof, dels om ej lägenheternas sättande i mantal i väsentlig mån skulle bidraga till förvaltningens och beskattningens förenkling samt göra denna jord skyldig deltaga i väghållningsbesväret med flera onera.

Vesterbottens län.

Jägmästarne i detta län hafva uttalat den meningen, att syftet med i fråga satta torps bildande icke i någon afsevärd mån skulle inom länet kunna vinnas, och såsom skäl härför anført, dels att genom länstäm-melsen i nådiga brevet den 20 Juli 1879, om bibehållande under hemman eller lägenheter af dem tillhörande, inom kronopark belägna slätterlägenheter, snart sagdt alla dugliga ängs- och röjningslägenheter å kronoparkerna inom lappmarkssocknarne redan blifvit disponerade, samt att, då äfven den mark, som vore till åker duglig, i första hand upptagits af äldre hemman, nu återstående odlingslägenheter å kronans områden måste anses obetydliga och olämpligt belägna, dels att äfven i den nedanför lappmarken belägna delen af länet befintliga odlingslägenheter vore få och af svag beskaffenhet, dels ock att skogstorp-are, som för sitt uppehålle måste söka arbetsförtjenst vid timmerdrifning, flottning och bäckrensningar, skulle komma att blifva till föga nytta för arbeten å kronoparkerna eller för deras bevakning och för tillsyn öfver skogseldar, utan snarare till förfång för kronoparkerna, enär, om än ej alltid finge antagas, att torparen för betets förbättrande med uppsåt antände skogen, erfarenheten dock visat, att å trakter, der betesrätt utöfvades, de flesta skogseldarne uppkomme. Särskildt har jägmästaren i Degerfors revir, hvarest några sedan gammalt å kronopark bosatta personer tillåtits på lifstid qvarbo, upplyst, att något biträde vid kronoparkernas bevakning icke vunnits af dessa lägenhetsinnehafvare, som i de flesta fall vore fattiga och allt för mycket beroende af sina grannar. Och har skogsinspektören äfven för sin del hufvudsakligen af ofvan anförda skäl ansett, att de af Riksdagen ifrågasatta upplåtelserna i allmänhet icke skulle blifva till båt-nad vare sig för torpinnehafvaren eller för statens skogar, för hvilka dessa upplåtelse kunde befaras blifva en verklig börda; att endast i några få fall å större, från bebyggd ort aflägsna kronoparker inom lappmarken bosättningar kunde anses medföra någon fördel för skogsförvaltningen; och att för torpupplåtelse under sådana förhållanden vore nödigt, att bosättning egde rum kolonivis eller i skogsbyar med flere grannar, som kunde vara hvarandra till välbehöfligt stöd i obygd.

Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande i länet har upplyst, att å enskildes områden stora vidder funnes ouppodlade, hvaraf delar kunde för godt pris med full eganderätt och för evärdlig tid förvärfvas. Dessa tillfällen till jordbesittning och bosättning begagnades ock van-

ligen af den unge arbetaren, hvarföre endast till ett föga afsevärdt fåtal finnes lös befolkning, som till hufvudsaklig del vore för sin utkomst beroende af förtjenst vid skogsarbete och timmerflottning, hvilka arbeten vanligen utfördes af egare till mindre hemmansdelar, af nybyggare och af till deras hushåll hörande personer. Och har nämnda myndighet uttalat den mening, att staten för ett sådant fåtals skull icke borde afhända sig den uteslutande dispositionsrätten öfver kronoparkerna, hvarjemte fästats uppmärksamheten derpå, dels att för uppnående af det med torpen jemväl afsedda syftet, att vinna arbetskrafter för kronoparkernas skötsel och bevakning, det skulle blifva af nöden att omedelbart efter en skogstorparens fränfalle besätta torpet med ny åbo, hvarigenom antingen den förre torparens familj komme fattigvården till last eller ock staten nödgades i en eller annan form hjälpa den afhysta familjen, dels att, sedan det visat sig, att torpare ej kunde finna sin utkomst under de af Riksdagen ifrågasatta vilkor, det utan tvifvel komme att väckas fråga om torpens förändring till vanliga nybyggen med skogsanslag från kronoparkerna.

Jemtlands län.

Af jägmästarne i detta län har uppgifvits, att odlingslägenheter i allmänhet ej vore till finnandes å kronoparkerna af den beskaffenhet, att de till torpanläggningar vore lämpliga, samt framhållits, dels att dugliga och redbara personer, hvilka ingalunda saknade tillfälle till enskildt jordförvärf inom länets mera bebygda trakter, icke kunde antagas vara hugade nedlägga sitt arbete på uppodling af de svaga och aflägsot belägna odlingslägenheter, som möjligen skulle kunna å kronoparkerna erbjudas, dels att, om bosättningar komme till stånd å kronoparkerna, stridigheter skulle uppstå mellan torparne och de vissa tider å kronoparkerna sig uppehållande lapparne (Vestra Jemtlands revir) samt att torpen dessutom i öfrigt skulle blifva till förfång, ej minst med hänsyn till ökad eldfara, i hvilket afseende åberopats erfarenhet från Ansjö kronopark (Östra Jemtlands revir), hvarå i sammanhang med afvittringen fyra torp upplåtits och de talrikaste skogseldarne förekommit, beroende ej allenast af vårdslöshet med elden, utan ej sällan af uppsåtligt antändande af skogen för betets förbättrande eller för att framkalla utstämpling och försäljning af brandskadad skog och med dess utdrifning förenad arbetsförtjenst.

Skogsinspektören har betonat, att medgifvandet af bosättningar och odling å kronoparkerna, utan säkerhet eller sannolikhet för att

lägenhetsinnehafvare deraf kunde till afsevärd del erhålla sin utkomst, vore ur skogsvårdens och jagtens synpunkt förkastligt och liktydigt med öfverflyttande till kronoparkerna från enskildes områden af sämsta delen af den lösa befolkning, som egnat sig åt skogshandteringen och nu uppehölle sig i timmerkojor och stallar å afbrukade skogstrakter för att från dessa stamhåll, när tillfälliga betingsarbeten tröte, bedrifva hvarjehanda olagliga näringsfång, såsom olofligt skogshygge, elgjagt och dylikt, med hänsyn hvartill skogsinspektören, åberopande jägmästarnes uppgifter om den ringa tillgången å odlingslägenheter, ansåge torpupplåtelse på kronoparker vara gagneliga endast undantagsvis och i de få fall, då tillräckliga odlingsmarker på kronopark funnes att tillgå i närheten af bygden och torpare derigenom egde större utsigt till bergning.

Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande i Jemtlands län har, med erinran att kronoparkerna endast intoge en obetydlig ytvidd i jemförelse med hela länets och att alltså endast ett fåtal af inom länet begagnade arbetare skulle derstädes kunna beredas hem, dels ansett obehöfligt vidtaga åtgärder uti ifrågasatt syfte för arbetarne, hvilka härförutan inom länet hade godt tillfälle bilda egna hem, dels funnit det med torpupplåtelsearna afsedda gagnet för kronoparkerna tvifvelaktigt, dels ock upplyst, att kronoparkerna i Vestra och Norra Jemtlands revir upplåtits till renbete och att kronan, långt ifrån att hafva något att härstädes upplåta, måste för renbetesfjellens utvidgning dyrt återköpa hvad till nybyggen förut upplåtits.

Vesternorrlands län.

I jägmästarnes utlåtanden har uppgifvits, att tillgången å odlingslägenheter på kronoparkerna inom Medelpads och Mellersta Ångermanlands revir vore ganska god, men deremot ringa eller ingen i Norra och Södra Ångermanlands revir. Med undantag af södra delen af Medelpads revir, der upplåtelse förordades, hafva förhållandena i länet ej ansetts påkalla särskilda åtgärder i det af Riksdagen omförmälda syfte, hvarjemte framhållits, dels att visserligen skulle å de vidsträckta, i folktomma trakter belägna kronoparkerna kunna af skogstorpäre väntas någon hjälp till förekommande eller hämmande af skogseld, i hvilka undantagsfall bosättningar borde medgifvas, men att i allmänhet inom länet något gagn för skogsbevakningen ej vore att vänta af torparne, hvilka för sin existens vore hänvisade att söka arbetsförtjenst hvarhelst sådan stode till buds och följaktligen äfven å från krono-

parken aflägsna orter, dels ock att skadegörelse genom betning å torpet angränsande del af kronoparken äfvensom genom skogseldar vore att befara.

Till dessa uttalanden har skogsinspektören hufvudsakligen anslutit sig.

Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande i länet har, med åberopande af skogstjenstemännens utredning i ärendet, uttalat den meningen, att olägenheterna af de i fråga satta upplåtelseerna skulle vida öfverväga dermed förenade fördelar.

Gefleborgs och Kopparbergs län.

Skogstjenstemännen i dessa län hafva upplyst, att endast få odlingstillfällen funnes att tillgå å kronoparkerna samt att sådana lägenhetens upplåtande i allmänhet af ungefärligen enahanda skäl, som från de nordliga länen anförts, ej torde lända skogsförvaltningen till gagn. I de revir, der kronan egde de största områdena, nemligen i Österdalarnes och Särna revir, hafva jägmästarna särskildt betonat, att de torplägenheter, som redan funnes å parkerna, medfört olägenheter och förfång genom skadegörelse å skogen vid betning samt genom ökad eldfara; och har Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande i Kopparbergs län, som ansett jägmästarnes i sistnämnda två revir gjorda uttalanden välgrundade, funnit förslaget endast i högst ringa mån kunna befordra syftet att bereda den lösa befolkningen ökadt tillfälle att skapa egna hem, hvarjemte Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande i Gefleborgs län uttalat den meningen, att föreliggande fråga, vid det förhållandet att länets kronoparker vore af ringa omfattning och för bosättningar till stor del olämpligt belägna, vore för länet af jemförelsevis ringa betydelse.

Skogstjenstemännen i *Vermlands län* hafva upplyst, att för upplåtelse lämpliga odlingslägenheter i allmänhet saknades å kronoparkerna, hvilket äfven vitsordats af Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande i länet, som dock, derest kronoparkerna utvidgades genom markinköp, ansett det vara af gagn, om den ifrågasatta lagstiftningen komme till stånd.

Skogstjenstemännen i *Örebro län* hafva ansett förhållandena i länet icke böra föranleda torpupplåtelser å kronoparkerna, hvilken mening Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande i länet så tillvida biträdt, att Riksdagens skrifvelse ansetts icke böra föranleda till annan åtgärd än

utvidgning af Domänstyrelsens nuvarande befogenhet att meddela upplåtelse å viss tid af odlingsmark å kronopark.

I *Gotlands län* hafva jägmästaren och Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande upplyst, att en och annan lägenhet å kronoparken Elinghemsmyr skulle kunna på ifrågasatt sätt upplåtas.

I *öfriga län* hafva skogstjenstemännen och länsstyrelserna, af hvilka flere framhållit olägenheterna af ytterligare torpupplåtelser å kronoparkerna, i allmänhet funnit förhållandena icke påkalla ändrad lagstiftning i förevarande hänseende.

För egen del har Domänstyrelsen anfört:

Redan tidigt var nybyggesväsendet föremål för lagstiftning i syfte att främja landets uppodling. Menige man uppmanades att upptaga nya hemman å »kronans allmänningar, stora skogar och öde marker» (1542 års Kongl. plakat, 1603 års lappfogdeinstruktion m. fl. förordningar), dervid vissa förmåner och rättigheter tillförsäkrades dem, som ville derstädes sig bosätta. De härigenom ökade bosättningarna befarades emellertid omkring medlet af 1600-talet blifva af menligt inflytande på skogarna, hvilka då ansågos förnämligast böra användas till bergsindustriens upphjelpande och befrämjande (1647, 1664 och 1683 årens skogsordningar), hvaremot under 1700-talet (1739, 1741 och 1793 årens Kongl. förordningar) den åsigten åter gjorde sig gällande, att kronans odisponerade skogsmarker icke kunde ändamålsenligare användas än till nya hemmans anläggning. Vid den allmänna afvittring, som efter utfärdande af 1820 och 1824 årens afvittringsstadgar öfvergick de norrländska länen, dervid för odling tjenliga lägenheter uppsöktes och med omgifvande skogsmark anslogos till nya hemman, vann ock nybyggesväsendet vidsträckt tillämpning till år 1860, då, sedan uppmärksamhet blifvit fäst derpå, att betydande områden af kronomarkerna under förevändning af nybyggens anläggning kommit under disposition af enskilde, hvilka i stället att egna sig åt odlingsföretag rigtade sina hufvudsakliga sträfvanden på ett med största möjliga vinst bedrifvet skogshygge, utan att akta på vare sig skogens framtida bestånd eller landets varaktiga uppodling, nybyggesväsendet åter begränsades (1860, 1867 och 1872 årens Kongl. bref, 1865 års Kongl. förordning angående kronoparkers bildande i de norra länen m. fl. förordningar). Numera, sedan afvittringen afslutats utom i lappmarken, förekomme nybyggesanläggningar endast i nedre delarne af denna landsdel i sammanhang med dessas afvittring, i hvilken nybyggesväsendet alltså komme att erhålla sin naturliga afslutning.

Huru än åsigtorna om lämpligaste sättet att använda kronans

allmänningar och skogsmarker, på sätt ofvan blifvit antydt, under tider-
nas lopp vexlat, hade dock meningarne numera här, liksom i andra
kulturländer, enats om vigten och betydelsen af, att kronans skogar ej
allenast bibehölles och såsom kronoparker vårdades, utan äfven genom
markinköp efter hand förstorades.

Från denna uppfattning af kronoparkernas betydelse skulle Riks-
dagens förevarande framställning innebära en väsentlig afvikelse, derest
med de i fjerde punkten af Riksdagens skrifvelse omförmälda grunder
för markupplåtelseerna skulle åsyftas upplåtelseernas likställande med
krononybyggen jemväl i afseende å besittningsrätt, skattläggning och
skogsanslag, eller med andra ord åvägabringandet af upplåtelser under
stadgad åborätt å kronoparkerna, hvilket, utom minskning af dessas
areal, måste föranleda stora olägenheter för skogsvården och således
stå i uppenbar strid med kronoparkernas ändamål. Särskildt ville
Domänstyrelsen fästa uppmärksamhet derpå, att, jemte det att genom
skogsanslagen kronoparkerna skulle komma att sönderstyckas och er-
hålla för skötseln olämpliga egofigurer, säkerhet icke vunnes för att
lägenhetsinnehafvarne, derest besittningsrätten blefve ständig, skulle
finnas skickliga till den personliga verksamhet Riksdagen afsett. I
fråga om skogsåverkan, vållande eller anstiftande af skogseld, intrång
och dylikt kunde betänkliga förhållanden uppkomma. Vid vanliga
upplåtelser på viss tid vore Domänstyrelsen oförhindrad att, der miss-
bruk förekommit, underlåta att förnya nyttjanderättsaftal, men en ny-
byggare eller skogstorpäre med stadgad åborätt skulle icke, utan att
full bevisning om stöld eller annat nesligt brott förebragtes, kunna
skiljas från torpet, som äfven under sådant förhållande komme att fort-
farande innehafvas af familjen, derest hustru, myndig son eller måg
ville detsamma öfvertaga.

En sådan tolkning af fjerde punkten af de ifrågasatta grunderna,
som ofvan blifvit antydd, stode emellertid ej i öfverensstämmelse med
innehållet af första punkten af samma grunder, enligt hvilken upp-
låtelseerna uttryckligen begränsades till sådana, som »skogens vård och
skötsel kräfver». Domänstyrelsen ansåge sig derföre hafva anledning
antaga, att Riksdagen, ehuru dess framställning i det anmärkta hän-
seendet saknade tydlighet, icke åsyftat upplåtelser af odlingslägen-
heter under stadgad åborätt, utan endast upplåtelser af nyttjanderätt
till sådana på viss tid.

Det låge i sakens natur, att såväl inom kronoparkerna som å
enskildes utmarker funnes smärre odlings- och ängslägenheter, hvilka
i följd af sitt spridda läge och naturliga sammanhang med skogs-

marken icke kunde blifva föremål för sjelfständigt hemmansbruk, men i många fall egnade sig för anläggning af arbetaretorp. Den för odling tjenliga marken inom kronoparkerna vore emellertid, ehuru för skogsproduktion icke tagen i anspråk, i allmänhet icke obegagnad eller utan gagn. Enligt 8 kapitlet af nådiga förordningen den 29 Juni 1866, angående hushållningen med de allmänna skogarne i riket, upplätes till grässlätter tjenliga lägenheter på bestämd tid, vanligen ett å tio år, och jemlikt nådiga brefven den 18 Februari 1870 och den 29 Oktober 1881 upplätes jemväl på bestämd tid, högst tjugu år, vissa mossmarker till odling i ändamål af markens beredning för skogskultur.

Å de inom landets mellersta och sydliga delar samt inom nedre Norrland befintliga kronoparkerna, isynnerhet å dem, som tillkommit genom köp, skogsmarks undantagande vid kronoegendomars utarrendering eller genom sådana egendomars öfverlemnande i deras helhet till skogsväsendet, vore den för odling lämpliga marken i allmänhet redan sedan gammalt upptagen till jordbruk och upplätes äfven fortfarande dertill åt arrendatorer och torpare eller användes till boställsjord åt bevakare och skogsarbetare, der ej, såsom mångenstädes vore fallet, markområdena till följd af mager jordmån måste utläggas till skog.

Inkomsten af grässlått, inberäknadt mulbetesafgifter, samt af arrenden utgjorde år 1889 43,783 kronor.

Inom de vidsträckta skogsområden i de två nordligaste länen, isynnerhet Norrbottens län, hvilka tillfallit kronan såsom kronoparker, hade före afvittringen så kallade inhysingar nedsatt sig här och hvar, upparbetat åt sig mindre åkertäppor, röjt några myrar eller bäckstränder till äng och uppfört åbyggnader, vanligen i ofullständigt skick. I många fall hade äfven, då nybyggen i följd af vanhäfd återfallit till kronan och öfverlemnats åt skogsväsendet att såsom kronoparker förvaltas, förre åboarne suttit qvar å lägenheterna. Dessa inhysingar och förre åboer, som, sedan marken blifvit till kronopark afsatt, saknat laglig rätt att der qvarsitta, men genom afhysning skulle hafva kommit i nödstäld belägenhet och fallit fattigvården till last, hade i de flesta fall erhållit tillstånd att tillsvidare eller på lifstid qvarbo å lägenheterna såsom skogstorpare; och hade skriftligt aftal med dem uppgjorts, afseende att bestämma dels å ena sidan rätten att nyttja lägenheten, dels ock å andra sidan torparens skyldigheter, bestående i lägenhetens vidmakthållande, samt för öfrigt vissa åligganden, såsom att göra anmälan om skogsåverkan eller skogseld, för hvars släckning han i första hand skulle vidtaga åtgärd, och att mot skäligen dagspenning

biträda vid skogsbevakning eller vid skogsarbeten å kronoparkerna, der så påfordrades, äfvensom att vid underlåtenhet af föreskrifna skyldigheter eller när han beträddes med åverkan m. m. genast afflytta, dock att, i händelse af bristande förmåga hos torparen att kontraktet fullgöra, fardag åtnjöttes vid afflyttningen, samt att i sistnämnda händelse, äfvensom vid dödsfall, i möjligaste måtto skulle tillses, att barn eller arfvingar efter torparen, derest han sig väl förhållit, vid torpet bibehölles, derest de funnes till torpare lämpliga.

Utom vid upplåtelse af höslätter, torp eller genom odling komme den till skogsbörd nu ej tjenliga marken till nytta derigenom, att medelst utdikning vissa mossar och myrtrakter å kronoparkerna efter hand gjordes tjenliga för skogsväxt.

Då härtill komme, att de å kronoparkerna i öfra Dalsocknarne samt i Vesterbottens och Norrbottens läns lappmarker befintliga slättermyrar eller ängslägenheter, som före afvittringen tillhört hemman och nybyggen, finge enligt särskilda nådiga bref tillsvidare bibehållas under dessa såsom ströängar, syntes af det anförda framgå, hvad skogstjenstemännen och Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande i de flesta län ock betonat, att tillgången å odiskonerade odlingslägenheter på kronoparkerna i allmänhet vore ringa.

Ett undantag härifrån utgjorde dock Norrbottens län, hvarest kronoparkerna intoge en vida större areal än i öfriga län. Af en vid Domänstyrelsens utlåtande fogad, länsvis upprättad tabell, utvisande dels hela landets, dels enskilde tillhöriga utmarkers, dels de allmänna skogarnes ytvidd, inhemtades, att något öfver hälften af hela landets kronoparksareal låge i Norrbottens län, upptagande en något större ytvidd än de enskildes skogar, medan kronoparkerna i de flesta öfriga län utgjorde endast en ringa del af länens ytvidd. Utom denna stora areal, 2,164,925 hektar, måste den omständigheten att kronoparkerna i Gellivare, Jockmocks och Arvidsjaurs socknar, med en areal af tillhopa omkring en million hektar, blifvit jemlikt nådiga brefven den 24 Oktober 1871 och den 30 Oktober 1874 före afvittringen afsatta, hvarigenom odlings- eller ängslägenheter icke blifvit inom dessa vidsträckta områden lika noggrant uppsökta som annorstädes, i väsentlig mån bidra till, att inom Norrbottens läns kronoparker tillgången å dylika lägenheter vore större än inom andra läns kronoparker, hvilket ock af Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande i länet samt af de flesta skogstjenstemännen derstädes blifvit vitsordadt.

Behovvet af arbetskrafter för kronoparkernas skötsel och vård

hade, hvad södra och mellersta landet beträffade, uppgifvits vara tillräckligt tillgodosedt dels genom de å kronoparkerna anstälde skogstorparne eller mindre lägenheters innehafvare, dels ock genom närliggande orters talrika befolkning, och äfven i de flesta norrländska länen hade svårigheter icke ansetts möta att erhålla tillräckligt arbetsfolk för nämnda ändamål. Uppenbart vore dock, att för skötseln och vården af de stora kronoparkerna i Norrbottens äfvensom till viss del i Vesterbottens län erfordrades arbetskrafter, hvilka i dessa läns folkfattiga orter nu icke funnes att tillgå, och att det derföre, på sätt Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande och de flesta skogstjenstemännen i Norrbottens län framhållit, skulle vara af gagn att genom markupplåtelse inom dessa kronoparker erhålla pålitliga, bofasta personer, för att biträda dels vid tillsynen öfver kronoparkerna, isynnerhet vid skogseldar, dels ock vid förefallande arbeten, såsom virkesutsynningar, rensningshuggningar å hyggestrakter och dessas beredning i öfrigt för skogsföryngring, utdikning af mossar, flottledsbyggnader och strömrönsningar m. m.

Erfarenheten af redan medgifna torpupplåtelse hade dock, enligt hvad skogstjenstemännen upplyst, icke varit tillfredsställande. Många af skogstorparne hade uppgifvits vara i mer och mindre nödställda omständigheter och derföre föga pålitliga och lämpliga för den verksamhet, som här ifrågakomme. Endast ett fåtal af lägenheterna hade visat sig mäktiga utveckling och förkofran. Orsakerna härtill vore väl i flera fall att söka hos torparen sjelf, som under de förhållanden, hvarunder han hade att söka sin utkomst, måste, för att lyckas, framför allt vara idog, uthållig och redbar, hvilka egenskaper enligt skogstjenstemännens meddelanden syntes vara sällsynta hos den så kallade lösa befolkningen, men i många fall vore det anmärkta förhållandet ock beroende på lägenheternas svaga beskaffenhet och olämpliga belägenhet äfvensom på bristen på arbetsförtjenst i torpets närhet. Försök hade derföre blifvit gjorda med nytt folk och å nya lägenheter, hvilka i antydd hänseenden ansetts erbjuda bättre utsigter. Dessa försöksupplåtelse hade medgifvits på femton års tid med rätt för torparen att utan någon afgift dels uppodla ett visst anvisadt område, vanligen af tre hektars ytvidd, dels begagna vissa ängslägenheter, dels uppföra nödiga byggnader med virke från kronoparken, mot skyldighet att, på sätt vid förut omnämnda torpupplåtelse stadgats, mot ersättning lemna biträde vid kronoparkernas vård och bevakning, samt att vid upplåtelse-tidens slut utan lösen eller ersättning till kronan öfverlemna lägenheten och derå uppförda hus, dervid torparen, om han lägenheten väl

skött och bebyggt, tillförsäkrats att vid förnyad upplåtelse erhålla hembud å torpet mot viss afgäld.

Efter att sålunda hafva redogjort för i hvad mån tjenliga lägenheter för de af Riksdagen ifrågasatta upplåtelseerna vore att tillgå, samt i hvad mån dessa upplåtelser kunde för kronoparkernas skötsel och vård vara gagneliga, har Domänstyrelsen, beträffande det med upplåtelseerna jemväl afsedda syftemålet att bereda landets lösa befolkning ökad tillfälle att skapa egna hem, vidare anfört:

Jemfördes arealsiffrorna för de särskilda jordkategorierna i ofvan omförmälda tabell, som äfven upptog ytvidden af den odlade jorden, visade det sig oförtydbart, att åtminstone i Norrland och Kopparbergs län odlingen ingalunda vore så långt framskriden, att tillfällen till nyodling måste af brist på lägenheter å enskildes utmarker sökas inom kronoparkerna. Svårigheter för jordförvärf för bildandet af egna hem syntes ock, enligt hvad flere länsstyrelser och skogstjenstemän upplyst, i ällmänhet taget icke vara för handen, och der sådana svårigheter funnes, såsom fallet uppgifvits vara i Norrbottens län, vore orsaken härtill i de flesta fall icke att söka i bristande tillgång på odlingslägenheter å enskildes områden, utan snarare i jordegarnes obenägenhet för markupplåtelser, beroende tvifvelsutän på erfarenheten derom, att dylika upplåtelser i många fall visat sig menliga utan motsvarande nytta eller ersättning för jordegaren.

En sådan återhållsamhet vore jemväl från statens sida såsom skogsegare naturlig och berättigad; och vore hänsyn till syftemålet att bereda landets lösa befolkning egna hem inom kronoparkerna enligt Domänstyrelsens åsigt befogad endast i den mån kronoparkernas skötsel och vård derjemte främjades, hvilket, enligt hvad ofvan blifvit visadt, vore fallet å vissa kronoparker inom Norrbottens län, men endast undantagsvis å kronoparkerna i öfriga län.

Hvad beträffade de af Riksdagen ifrågasatta grunder för torpuppåtelseerna, vore att erinra, att tillförsäkrandet å torpare af kreatursbete och husbehofsafverkning i viss mån ledde till servituter för kronoparkerna och följaktligen kunde anses stridande mot grundsatsen om den oblandade eganderätt, som allt mer erkändes såsom ett vilkor för ett rationellt skogsbruk. Men ehuru jemväl ur denna synpunkt stor varsamhet vid markupplåtelser påkallades, syntes dock faran af betungande servituter för framtiden vara aflägsnad derigenom, att upplåtelser endast medgåfves på bestämd tid och alltså efter aftalets slut, derest olägenheter visat sig uppstå, kunde upphöra, hvarjemte lägenheternas behof af husbehovsvirke och bete icke syntes kunna blifva kånbart för

de vidsträckta kronoparkerna i Norrbotten, om upplåtelseerna begränsades efter skogsförvaltningens behof.

Vidare förekomme i afseende särskildt å betesrätten, att det låge en fara för kronoparkerna deruti, att torparen på sätt och vis hade fördel af uppkommande skogseldar, genom hvilka kreatursbetet vanligen förbättrades under de närmaste åren. Detta vore utan tvifvel en omständighet af betänklig art och som, för att torpen ej skulle blifva menliga för kronoparkerna, med nödvändighet betingade ett omsorgsfullt val af personer samt stränga påföljder för vårdslöshet med eld ute på marken och vållande eller anstiftande af skogseld.

Med afseende å torparens odlings- och byggnadsskyldighet samt i fråga om frihetsår hade föreslagits, att de för krononybyggen gällande bestämmelser borde tillämpas. Hvad frihetsår beträffade, tillförsäkrades genom äldre författningar alla dem, som i lappmarken upptog nybyggen, frihet under femton år från skatter och utlagor af hvad namn och beskaffenhet de vara måtte, hvilken förmån genom 1749 års Kongl. reglemente »för dem, som bygga och bo i lappmarken», så till vida bekräftades, att högst femton frihetsår medgäfvos, så framt icke mer än vanligt arbete för nybyggets uppodling ansåges föranleda till höjande af frihetsårens antal. Ehuru i 1850 års afvittringsstadga för Luleå lappmark frihetsårens antal höjdes till minst femton och högst tjugufem, torde dock, enär denna författning blifvit upphäfd genom nu gällande 1873 års afvittringsstadga, hvilken icke på annat sätt innefattade föreskrift om visst antal frihetsår, än att i § 2 stadgades, att i fråga om befrielse från skatt och ränta under vissa år m. m. skulle gälla hvad särskildt vore eller blefve stadgadt, 1749 års reglemente i afseende å frihetsårens antal för lappmarken ännu lända till efterrättelse. För Jemtlands län utgjorde frihetsåren femton å tjugi enligt 1820 års afvittringsstadga och för öfriga norrländska län med undantag af lappmarken tjugufem å femtio enligt 1824 års afvittringsstadga, allt efter det större eller mindre arbete, som för uppodlingen erfordrades, och med vilkor att halfva räntan skulle erläggas, sedan tre fjerdedelar af frihetstiden gått till ända.

Dessa för de med nybyggesanläggningar förenade mera betydande odlings- och byggnadsarbeten gifna bestämmelser syntes enligt Domänstyrelsens mening icke egna sig för tillämpning å ifrågavarande skogstorp — hvilka utan skattläggning och mantalssättning kunde efter skogstjenstemans besigtning såsom hittills af Domänstyrelsen upplåtas — i vidare mån än att torpen finge åtnjuta frihet från utlagor och onera under den första upplåtelseiden, hvilken enligt Styrelsens för-

menande ej borde öfverstiga tjugu år. Men innan förnyad upplåtelse derefter skedde, syntes genom Domänstyrelsens försorg böra bestämmas en viss årlig afgäld i förhållande till torpets storlek och beskaffenhet.

Odlings- och bygnadsskyldigheter vid nybygggena utgjordes jemlikt därför i tillståndsresolution eller afvittringsutslag gifna särskilda föreskrifter årligen till viss myckenhet, så att hemmanet vid frihetsårens slut gåfve en afkastning, motsvarande den, för hvilken det blifvit skattlagdt. Med tillämpning af denna grundsats syntes vid ifrågasvarande torpupplåtelser böra föreskrifvas, att torparen skulle årligen fullgöra visst arbete för lägenhetens uppodling, så att densamma vid första upplåtelse tidens slut innehölle en viss uppgifven areal uppodlad och gödslad åker samt uppröjd äng af viss afkastning, vid äfventyr att, derest föreskrifvet odlingsarbete icke vore fullgjordt vid hvarje femårsperiods slut, torpet ansåges förverkadt och kunde till annan öfverlåtas utan lösen eller ersättning åt förre innehafvaren för tilläfventyrs utfördt arbete. Vid samma påföljd borde jemväl åligga torparen att senast vid första femårsperiodens slut hafva uppfört stuga och ladugård enligt ortens byggnadssätt samt husen derefter i godt stånd underhålla.

Ehuru af förut anförda skäl markupplåtelser under ständig besittningsrätt under inga förhållanden vore tillrädliga, torde dock för att erhålla dugligt och pålitligt folk till torpare vara nödigt att, såvidt utan men för kronoparkerna kunde ske, bereda i viss mån tryggad besittning af lägenheter, som torparne sjelfva upparbetade och bebygde. I sådant afseende syntes, på sätt några af skogstjenstemännen förordat, det böra tillförsäkras torpare, som befundes hafva lägenheten väl uppodlat och bebyggt, dels att efter upplåtelse tidens slut mot faststald afgäld erhålla förnyad upplåtelse af torpet, dels att, i händelse innan första upplåtelse tidens slut torparen blefve oförmögen att sina förpligtelser fullgöra och af sådan anledning uppsades till afflyttning eller ock doge, hans barn eller arfvingar, derest de funnes till torpare lämpliga, egde torpet öfvertaga eller, om de ej ville eller kunde torpet mottaga, berättigades öfverlåta detsamma åt annan, af Domänstyrelsen godkänd person mot den godtgörelse för å torpet nedlagdt arbete, som kunde betingas.

Bland de föreskrifter i öfrigt rörande torpen och torparne, som kunde vara erforderliga och, på sätt Riksdagens skrifvelse antydde, borde öfverlemnas åt Domänstyrelsens bestämmande, vore, utom detaljbestämmelserna rörande odlings-, byggnads- och arbetsskyldigheten, de närmare vilkoren för besittningsrättens åtnjutande, i hvilket hän-

seende vore att erinra, att, förutom underlåtenhet att fullgöra åtagna skyldigheter, skogsåverkan, oloflig jagt eller annan olaglighet, vårdslöshet med eld ute å marken, företagande af hvad som strede emot allmän ordning m. m. måste, till förebyggande af intrång och olägenheter för kronoparkerna, anses såsom giltiga anledningar till innehafvarnes skiljande från torpen, äfvensom att, på det fråga om torparens skiljande från lägenhet icke i hvarje särskildt fall skulle blifva beroende på domstols pröfning med åtföljande tidsutdrägt och kostnader, åt Domänstyrelsen borde förbehållas att, när till Domänstyrelsens kännedom genom anmälan från skogstjenstemännen eller annan kommit, att torpinnehafvare gjort sig skyldig till lagbrott eller förseelser af sådan beskaffenhet, att Domänstyrelsen funne honom icke längre böra å torpet bibehållas, derifrån låta uppsäga honom till afflyttning, dock mot åtnjutande af i lag stadgad fardag, på det rådrum måtte lemnas honom att skaffa sig utkomst å annan ort.

På grund af hvad sålunda blifvit anfördt har Domänstyrelsen, med erinran att, då staten numera åsyftade att genom en omsorgsfull skogsvård å kronoparkerna och dessas förökande genom markinköp höja ej mindre statsskogarnes afkastning än äfven skogstillståndet inom landet, det icke kunde vara lämpligt och ej heller af förhållandena i öfrigt påkalladt att genom ett allmänt stadgande om markupplåtelse å kronoparker uppmana till nya bosättningar å kronans skogar, såsom i föregående århundradens nybyggesförfattningar skett, hemställt, att Riksdagens framställning icke måtte föranleda vidare åtgärd, än att Domänstyrelsen, i likhet med hvad genom förberörda nådiga bref den 29 Oktober 1881 förut skett, måtte bemyndigas att i orter, der för kronoparks vård och bevakning funnes gagneligt, upplåta på bestämd tid, högst tjugu år, till skogstorp tjenliga, å kronopark befintliga lägenheter under vissa af Styrelsen angifna vilkor.»

Sedan Departementschefen redogjort för de af Domänstyrelsen sålunda föreslagna bestämmelser, yttrade Departementschefen vidare:

»Af den i ärendet åvägabragta utredning anser jag framgå, att anordningar, genom hvilka odlingslägenheter å kronoparker upplättes åt personer, som vore dugliga och villiga att å skogarne förrätta arbete och utöfva tillsyn, under vissa förutsättningar skulle verka till gagn ej mindre för skogsväsendet genom den tillgång till pålitliga skogsarbetare, som på sådant sätt bereddes, än äfven för den arbetande befolkningen, hvilken derigenom erhöle ökade tillfällen till fast bosättning. Hvarken ur den ena eller den andra synpunkten synes mig emellertid erforderligt eller önskligt, att upplåtelserna ske under egande-

rätt eller under sådan fastare besittningsrätt som den, hvarunder krononybyggen innehafvas. Förutom det att, på sätt Domänstyrelsen framhållit, derigenom skulle förorsakas bestämda olägenheter för skogsväsendet genom sönderstyckning af kronoparkerna, skulle uppnåendet af det förstnämnda syftet med upplåtelse, eller beredandet af tillgång till skogsarbetare, i högst väsentlig mån äfventyras, då, äfven om förste upplåtelse tagaren vore lämplig såsom sådan arbetare, ingen säkerhet gifves, att jemväl hans efterträdare i egande- eller besittningsrätten innehade de därför erforderliga egenskaperna. Och hvad det andra syftemålet beträffar, eller beredandet af ökade bosättningstillfällen åt den lösa arbetarebefolkningen, bör åt upplåtelse kunna gifvas sådan form, att detta syfte på ett fullt tillfredsställande sätt befrämjas, utan att derföre den med upplåtelse afsedda nytta för skogsväsendet må behöfva äfventyras. Ehuru Riksdagen icke bestämdt uttalat, under hvilken form Riksdagen tänkt sig de ifrågavarande upplåtelse, tager jag dock, med stöd af hvad jag nu anfört, för gifvet, att Riksdagen icke åsyftat, att upplåtelse tagarne skulle erhålla annan ställning än såsom skogstorpäre med i möjligaste mån tryggad besittningsrätt.

Den verkställda utredningen har vidare ådagalagt, dels att tillgången å odisponerade odlingslägenheter på kronoparkerna i andra län än Norrbottens i allmänhet är ringa, dels att hufvudsakligen endast i nämnda län svårighet mött att erhålla tillräckligt arbetsfolk för kronoparkernas skötsel. Vid sådant förhållande och då sålunda de med upplåtelse afsedda syftemål endast inom Norrbottens län i afsevärd utsträckning kunna uppnås, synas mig ock de nu ifrågasatta åtgärderna böra inskränkas till detta län. Som kronoparkerna i Norrbottens län innehålla den betydliga ytvidden af 2,164,925 hektar, utgörande något mer än hälften af hela landets kronoparksareal, varder, äfven med nämnda inskränkning, den föreliggande frågan för staten såsom skogsegare af icke ringa betydelse.

Hvad beträffar de närmare bestämmelser, som böra lända till efterrättelse vid upplåtelse i fråga, läser af hvad jag redan anfört framgå, att upplåtelse enligt min åsigt böra meddelas endast på vissa år, hvilkas antal, icke öfverstigande tjugu, torde böra bestämmas af Domänstyrelsen i förhållande till de med torpets uppodling förenade svårigheter, det stenbrytningsarbete, som för ändamålet kan vara erforderligt, o. s. v. I öfrigt böra villkoren för upplåtelse vara sådana, att å ena sidan åt Domänstyrelsen inrymmes möjlighet att utan allt för stora omgångar och tidsutdrägt få en lägenhetsinnehafvare, som visat sig vara till förfång för kronoparken eller som ej uppfyller de med upp-

låtelsen förenade skyldigheter, skild från lägenheten, men att å andra sidan ordentliga och lämpliga personer finna med sin fördel förenligt att nedsätta sig såsom skogstorpäre på kronoparkerna. Då de af Domänstyrelsen föreslagna bestämmelser synas mig i det väsentliga uppfylla de fordringar, som sålunda böra ställas på föreskrifterna i ämnet, kan jag hufvudsakligen ansluta mig till desamma.

I ett afseende af vigt synes mig likväl ett tillägg till de föreslagna bestämmelserna vara erforderligt. Enligt dessa skulle de förmåner, som från skogsväsendets sida bereddes torparen, bestå deruti, att han från kronoparken afgiftsfritt erhöles virke till torpets åbyggnader och hägnader äfvensom vedbrand samt att han under vissa frihetsår finge utan afgäld bruka torpet samt åtnjuta frihet från utlagor. Det synes mig likväl kunna betvivlas, huruvida bosättningar å de ifrågavarande odlingslägenheterna i afsevärd omfattning skola kunna komma till stånd, derest understödet från det allmännas sida inskränkes till det nyssnämnda. Man lærer väl nemligen få antaga, att de personer, hvilka kunna tänkas villiga att söka sin utkomst genom upprödjande af mark i dessa aflägsna bygder, i de allra flesta fall sakna annat kapital än sin arbetskraft. Äfven om byggnadsvirke erhöles afgiftsfritt, skulle de derföre enligt regeln sakna utväg att bestrida öfriga med den första bosättningen förenade kostnader. Om det ur förut angifna synpunkter anses önskvärdt, att en stam af skogstorpäre varder till finnandes å kronans skogar i Norrbotten, är det sålunda, enligt min mening, nödvändigt, att staten träder emellan med direkt understöd i form af byggnadshjelp. Denna byggnadshjelp bör icke lemnas såsom lån, hvilket torparne säkerligen vore ur stånd att återgälda, utan såsom understöd utan återbetalningsskyldighet och torde lämpligen kunna fixeras till ett för hvarje upplåtelse lika belopp, motsvarande omkring halfva beloppet af den kontanta kostnad, som minst kan anses erforderlig för uppförandet af byggnader af så enkel beskaffenhet som de ifrågavarande. Jag har tänkt mig denna byggnadshjelp böra bestämmas till 500 kronor. Till gengäld bör upplåtelseägaren förpligtas att, derest han af en eller annan anledning varder skild från lägenheten, afstå densamma till statsverket utan anspråk på någon som helst ersättning för å lägenheten nedlagd byggnads- och odlingskostnad. Det sålunda erhållna understödet kan förutsättas komma att för torparen verka som en maning att iakttaga ett sådant uppförande, att han icke genom att skiljas från torpet går i mistning af den vunna förmånen.

Att statsmedel för ändamålet användas, synes mig i första rum-

met ega sitt berättigande uti den nytta för skogsväsendet, som med torpupplåtelse är afsedd, men derjemte bör icke förbises, att dessa upplåtelser komma att i sin mån bidraga till odlingens utbredande i en aflägsen del af vårt land samt att staten i andra fall icke ansett för sig främmande att med direkta understöd främja likartade ändamål. För att nu endast nämna ett exempel, erinrar jag derom, att enligt gällande bestämmelser skiftesdelegare, som förpligtats utflytta sina åbyggnader, af allmänna medel erhåller visst bidrag för ersättande af kostnaderna för husflyttningen.

Någon beräkning angående beloppet af de medel, som uti ifrågasvarande afseende må komma att årligen utbetalas, låter sig ännu icke uppställa. Antagligen blir emellertid beloppet åtminstone under de första åren icke så betydligt, att särskildt anslag må behöfva för ändamålet äskas, utan torde erforderliga medel böra förskjutas af Statskontoret för att derefter aumälas hos Riksdagen till ersättande.

Vid valet af de odlingslägenheter, som kunna ifrågakomma att upplåtas åt enskilde, ligger naturligtvis vikt derpå, att marken utan allt för stora kostnader kan afdikas äfvensom att belägenheten är sådan, att det omgifvande området af kronoparken erbjuder lägenhetsinnehavaren någorlunda tillräcklig arbetsförtjenst. För att under de tider, då sådan derstädes icke står att erhålla, lägenhetsinnehavaren icke må sakna tillfälle att utöfver den säkerligen i de flesta fall mycket sparsamma afkastningen af lägenheten förvärfva något ytterligare bidrag till sitt uppehälle, är vidare önskligt, att de upplåtna lägenheterna ligga i närheten af de naturliga vattenvägarne eller den redan bebyggda trakten likasom att, der sådant låter sig göra, flera dylika skogstorp förläggas i en och samma trakt.

Under åberopande af hvad jag nu anfört hemställer jag, att Eders Kongl. Maj:t måtte, i hufvudsaklig öfverensstämmelse med hvad Domänstyrelsen tillstyrkt, föreslå Riksdagen att medgifva, att å kronoparker i Norrbottens län befintliga, till skogstorp tjenliga lägenheter må, der det för kronoparkens vård och bevakning finnes vara gagneligt, af Domänstyrelsen på viss bestämd tid, ej öfverstigande tjugu år, upplåtas till odling och bebyggande åt personer, som ega god fräjd och äro fullt arbetsföra samt i öfrigt finnas vara lämpliga, under följande vilkor, nemligen:

att lägenheter, som sålunda afsättas till skogstorp, skola noggrant beskrivas och å marken begränsas;

att torparen må utan afgift från kronoparken erhålla dels efter

utsyning behöfligt virke till torpets åbyggnader och hägnader samt öfrigt husbehof, dels ock efter anvisning erforderligt skogsfång till vedbrand, det senare dock endast af vindfäld och torr skog;

att under första upplåtelse tiden torparen må utan afgäld till kronan bruka torpet och åtnjuta frihet från utlagor och onera mot skyldighet dels att i enlighet med de föreskrifter, som af Domänstyrelsen vid upplåtelsen meddelas, uppodla och bebygga lägenheten, dels att inom det område af kronoparken, som varder honom anvisadt, utöfva tillsyn och bevakning, dels ock att på tillsägelse af vederbörande skogstjensteman och mot skälig ersättning utgöra å kronoparken erforderliga arbeten;

att, sedan af Domänstyrelsen föreskrifna byggnader blifvit å torpet uppförda och godkända, torparen må af statsmedel uppbära ett kontant belopp af femhundra kronor mot skyldighet för honom att, i händelse han af en eller annan anledning varder från lägenheten skild, afstå densamma utan anspråk på ersättning för å lägenheten nedlagdt byggnads- och odlingsarbete;

att efter frihetsårens slut torpet genom Domänstyrelsens försorg skall, i förhållande till detsammans storlek och beskaffenhet, åsättas viss årlig afgäld att utgöras medelst dagsverken å kronoparken;

att torpare, som af Domänstyrelsen finnes hafva torpet väl uppodlat och bebyggt, må efter frihetsårens slut mot faststald afgäld erhålla förnyad upplåtelse å torpet, samt att, derest torpare, som finnes hafva väl skött och bebyggt lägenheten, före första upplåtelse tidens utgång dör eller varder oförmögen att fullgöra sina förpligtelser, hans barn eller arfvingar, derest de finnas till torpare lämpliga, må ega att med Domänstyrelsens begifvande öfvertaga torpet eller, om de ej vilja eller kunna mottaga detsamma, öfverlåta torpet åt annan af Domänstyrelsen godkänd person mot den godtgörelse för å torpet nedlagdt arbete, som må kunna betingas;

att torpare, som blifvit dömd för svårare brott, må kunna af Domänstyrelsen uppsägas till afflyttning från torpet nästföljande midfasta;

att, derest Domänstyrelsen skulle finna, att torpare gjort sig skyldig till skogsåverkan eller ovarsamt handhafvande af eld eller att han företagit sig annat, som väsentligen strider mot lag eller allmän ordning, ändock han därför icke lagföres, eller att han underlåtit att fullgöra åtagna skyldigheter eller ställa sig till efterrättelse gifna föreskrifter, på Domänstyrelsen må ankomma att uppsäga honom till afflyttning från torpet med rätt för torparen att åtnjuta laga fardag;

samt att i öfrigt erforderliga föreskrifter med afseende å torpen och torparne må af Domänstyrelsen meddelas.»

Hvad föredragande Departementschefen sålunda hemställt, deruti Statsrådets öfriga ledamöter instämde, behagade Hans Maj:t Konungen bifalla; och skulle nådig proposition till Riksdagen aflåtas af den lydelse bilagan litt. — vid detta protokoll utvisar.

Ex protocollo:

Hjalmar Rettig.
